

UVOD

Spoznaja činjenice da “socijalno učenje” i “transmisija kulture“ leže u osnovi nekih od najvećih / najvažnijih čovekovih dostignuća (kao što su to, na primer, nauka i tehnologija), učinila je da odnos **kulture** i **kognicije** dođe u fokus (interesovanja i istraživanja) kognitivne nauke.

Iza kognitivnog razvoja čoveka leže mehanizmi i procesi koji karakterišu ljudski um, a koji se mogu podeliti na “urođene” (nativističke) ili “stečene” (empirističke). Karakteristike ljudskog uma mogu, takođe, da budu univerzalne / opšte ili specifične / posebne. U osnovi ovih karakteristika leži svojevrsan mehanizam koji upravlja kulturološkom transmisijom (s tim što su neki od njih vezani samo za neke domene / aspekte života). Uticaj koji obeležja kognicije imaju na kulturu predstavlja ustvari način na koji se kulturološke informacije **pamte** i **prenose**.

U osnovi kulture kao svojevrsnog (**akumuliranog**) **znaja** leže određeni kognitivni mehanizmi pomoću kojih se kulturološke informacije **usvajaju**. Te informacije mogu da budu vezane kako za znanje opšteg tipa, tako i za sticanje specifičnih znanja. U tom smislu razlikujemo “Domain – general cultural information acquisition mechanisms” i “Domain – specific cultural information acquisition mechanisms”.

U procesu “socijalnog učenja” pojavljuju se dva ozbiljna problema: jedan se odnosi na činjenicu da okruženje nudi čo-

veku veoma veliki broj informacija, a drugi predstavlja nepotpunost (“siromaštvo”) tih informacija.

Kad je reč o prvom problemu, onda razlog / objašnjenje treba tražiti u činjenici da je ponašanje ljudi vrlo kompleksno, da varira od konteksta do konteksta, da zavisi od strukture ličnosti (varira od čoveka do čoveka) kao i da lingvistički iskazi mogu da variraju od krajnje trivijalnih do izuzetno važnih.

Drugi problem je vezan za tzv. “siromaštvo stimulusa” (stimulus poverty). Činjenica je, naime, da mnoge radnje i iskazi ne ospoljavaju eksplicitno dovoljan stepen informativnosti.

Navedeni problemi se javljaju u mnogim domenima učenja, a njihovom razrešenju je na svojevrsan način doprinela prirodna selekcija (biologija) “darujući” umu urođene mehanizme **za strukturiranje kulturoloških informacija**. U pitanju je sistem koji je obezbeđivao identifikovanje **skale prioriteta** u procesu usvajanja kulturoloških informacija: najrelevantnije informacije uvek imaju preimućstvo u odnosu na one koje su manje važne. Priroda je tako oblikovala čovekov um da će deca, na primer, uvek pre usvojiti one informacije koje su bitne za njihovo preživljavanje nego informacije koje su vezane za neke ritualne aktivnosti odraslih.¹

Kad je reč o usvajanju **znanja opšteg tipa**, čini se da je evolucija / prirodna selekcija bila (prvenstveno) usmerena na formiranje i razvoj kognitivnih mehanizama koji leže u osnovi tzv. “prirodne pedagogije”, a to su **podučavanje** (teaching) i **učenje** (learning).² U pitanju je socijalni proces “emitovanja i usvajanja znanja”, a koji karakterišu “signaliziranje” (ostention), “referencijalnost” (reference) i “relevant-

¹ D. Fessler / E. Machery (2017 : 513)

² Prema Čibri (Csibra) i Gergeljiju (Gergely) u D. Fessler / E. Machery (2017 : 518).

nost” (relevance). **Signaliziranje** predstavlja svojevrsno skretanje pažnje (sagovorniku) na određen sadržaj, a **referencijalnost** se odnosi na ograničavanje / omeđivanje predmeta komunikacije. Oba navedena aspekta procesa podučavanja / učenja mogu da vode i učitelj / pedagog (“now I am teaching about x”) ili učenik (“I need information about x”). Autori (Čibra i Gergelji) ističu da oba navedena aspekta ove “prirodne pedagogije” prate specifični kognitivni mehanizmi, a koji imaju za cilj da olakšaju kako “signaliziranje” (kao što su eye – contact , eye – brow flashing, turn – taking contingency by both parties, motherese by pedagogues interacting with infants), tako i “referencijalnost” (gaze – directing, gaze – direction detection, pointing). **Relevantnost** je obeležje procesa zaključivanja koje formira učenik po obavljenoj interakciji sa učiteljem (a koje je vezano za stanje / stepen njegovog znanja).

Dosadašnja proučavanja na temu prirodne pedagogije bila su prevashodno usmerena na interakciju odraslih i dece. Međutim, ostenzivnost, referencijalnost i relevantnost treba da karakterišu svaku dvosmernu interakciju tipa “podučavanje / učenje”, a jedini princip modifikacije treba da se ogleda u činjenici da “dvosmerna lingvistička komunikacija proširuje kanale za ostenzivnost i referenciju”.

Glavna razlika između dece / učenika i odraslih / učenika leži u činjenici da deca imaju manji broj “ostenzivnih pedagoga”. Za odrasle je taj broj mnogo veći, s tim što se oni suočavaju sa problemom izbora pedagoga od koga treba da uče. To se odnosi kako na “pedagoške” interakcije, tako i na proces imitacije “pasivnih” modela. U situaciji “imitacije bez pedagoga”, učenici moraju da izaberu modele koji su kompatibilni sa stepenom njihovog znanja (njihovom kompetencijom), pošto u protivnom neće moći da razumeju ponašanje modela koji imitiraju.